

Åke Bergmark, Tommy Lundström & Hugo Stranz

Från lokal förankring till regional samverkan?

FoU-miljöer i socialtjänstens individ- och familjeomsorg

R&D units in Swedish social services: From local integration to regional collaboration

For a period of over thirty years, the emergence of R&D units serving locally based Swedish social services has been considered an important ingredient in the evolution of more professional and knowledge-based social services. It has also been regarded as a vital component for increasing practice orientation in social work research, both inside and outside the universities.

In this article we describe and analyse the development of these units, with respect to their proliferation, organizational features and how they are valued by representatives of local social services. Our data show that almost every municipality in Sweden is, in one way or another, served by an R&D unit. These units, however, display a considerable variation with respect to basic resources, activity and organizational framework. Data enabled the identification of four basic categories that, more or less, represent different phases in the evolution of R&D activities.

At one end, representing the early stages, there are units integrated with and exclusively serving single municipalities. At the other end there are R&D units organized within regional associations, serving multiple municipalities and in general established in recent years. In between, there are two categories of R&D units formed in direct collaboration between a limited number of municipalities – one category formally connected to academia, another with less systematic contacts with university-based research. In general, development over time has resulted in a dilution of resources and an increasing distance between practice and R&D activities. Originally, the units were established by the initiatives of the municipalities and expected to respond to research needs emanating from practice. The regional associations have to a considerable extent been initiated and funded by earmarked state grants with the intention to implement evidence-based practice.

Författare

Åke Bergmark, professor i socialt arbete och verksam vid Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Tommy Lundström, professor i socialt arbete och verksam vid Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Hugo Stranz, fil dr i socialt arbete och verksam vid Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

Kontakt: aake.bergmark@socarb.su.se

Inledning

Ett led i förändringen av socialtjänstens individ- och familjeomsorg (IFO) under de senaste decennierna är tillkomsten av olika former av FoU-miljöer. På många sätt är detta en viktig utveckling. Dels har det breddat och förändrat förutsättningarna för kunskapsbildning inom det sociala arbetet och dels har de nya verksamheternas organisatoriska inramning inneburit att nya strukturer för interkommunal samverkan vuxit fram (Socialstyrelsen 2004).

Under senare år har staten också via lagstiftning sökt uppmuntra samverkan mellan kommuner, till exempel genom att möjliggöra bildande av region- och kommunalförbund, tillåta kommunövergripande gemensamma nämnder och genom tilldelning av medel från EU:s struktur-fonder (Gossas 2006; Montin & Hedlund 2009). Många kommuner har också kommit att samverka på IFO-området genom att gemensamt driva regelrätta verksamheter för vård och service eller gemensamma FoU-enheter. Utvecklingen av FoU-verksamheter är en trend som till viss del sammanfaller tidsmässigt med framväxten av dessa samverkanssträvanden och tillika möjliggjorts av dem. Avgörande för den första vågen av FoU-enheternas geografiska spridning var de etableringsstöd som staten via Socialstyrelsen 1995–2004 delade ut till kommuner och regioner som startade verksamheter med inriktning mot IFO (den andra vågen avser den utbyggnad av regionala stödstrukturer som byggts upp under 2010-talet). Över tid kom det finansiella stödet till IFO i denna första våg att fasas ut (Socialstyrelsen 2008).

Föregångarna till 1990-talets FoU-enheter växte under 1970- och 1980-talen fram i storstäder som Stockholm och Göteborg och byggde i allt väsentligt på en praktisknära forskning inom ramen för så kallade sociala fältstationer eller metodbyråer (Stål & Svedberg 1987). Först under 1990-talet började verksamheter med beteckningen ”FoU-enhet” eller motsvarande att etableras i större skala, då vanligen knutna antingen till en enskild kommun eller ett mindre antal kommuner i samverkan.¹

Vid inledningen av 1990-talet hade den universitetsbaserade forskningen i socialt arbete börjat etableras på allvar och förväntningarna om att praktiken skulle bygga på och i högre grad tillgodogöra sig vetenskapliga resultat vann allt mer fotfäste (se t ex Börjeson 2008; Socialstyrelsen 2013). Parallellt började kraven på utvärderingar och resultatuppföljningar att formuleras tydligare. Ett uttryck för detta var inrättandet av Centrum för utvärdering av metoder i socialt arbete (CUS) 1992. Centret inrättades på regeringens uppdrag och förlades vid Socialstyrelsen med uppdrag att på olika sätt stödja kunskapsbildning om effekter av insatser i socialt arbete. CUS, som senare följdes av IMS (Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete), stod för ett tydligt försök till centralstatlig styrning och standardisering av det sociala arbetet. Under årens lopp har således olika försök gjorts att etablera så kallade evidensbaserade metoder, det vill säga interventioner med vetenskapligt stöd som skulle kunna ersätta det vildvuxna metodutbud som vuxit fram lokalt. Det faktum att stödet till det lokala utvecklingsarbetet genom FoU-enheter delvis pågick parallellt med etablerandet av CUS kan ses som ett uttryck

---

1 FoU-byråen i Stockholm startade dock så tidigt som 1982 (Näreskog & Olsson 2002).

för statsmakternas ambivalens när det gäller hur socialt arbete skall styras och utvecklas (Bergmark et al. 2011).

När medlen för etableringsstöd av FoU-enheter infördes under 1995 var det i ett läge där kunskapsanvändning i det lokala praktiska arbetet hade förts upp på dagordningen. Ansträngningarna att bygga upp lokala FoU-verksamheter motiverades inte enbart av idéer om att tillgängliggöra befintliga forskningsresultat för det sociala arbetet. En viktig utgångspunkt i sammanhanget var också att den etablerade universitetsbaserade forskningen inte ansågs producera kunskap som svarade mot praktikens behov (Tydén 2002). Ytterligare incitament tillkom några år senare med det så kallade KUBAS-projektet (2001–2003). Syftet var bland annat att stärka lokala strukturer för systematisk kunskapsuppbyggnad och bygga upp ett mer långsiktigt samarbete mellan forskning, utbildning och praktik. Under ett antal år avsattes förhållandevis mycket medel (50 miljoner kr) för att stödja en sådan utveckling (Socialstyrelsen 2013).

Forskningen om FoU-verksamhet i socialt arbete är på det hela taget relativt utvecklad och analyser av de senaste årens förändringar och vad de har betytt för områdets utveckling saknas helt och hållet. Föreliggande artikel syftar till att fylla delar av denna kunskapslucka. Våra analyser tar sin utgångspunkt i ett material insamlat under 2014 och behandlar spridningen, den organisatoriska uppbyggnaden samt utvecklingen av FoU-verksamheter inom individ- och familjeomsorgens fält. Fokus riktas även mot hur olika typer av FoU-verksamheter värderas i kommunerna och i vilken utsträckning detta kan kopplas till verksamheternas former och förutsättningar. Vi gör inte anspråk på att ge en fullödlig bild av FoU-arbetets *innehåll* (t.ex. vilken typ av kunskap som produceras) eller dess *inre förutsättningar* (exempelvis med avseende på personalens kompetens).

I tolkningarna av våra resultat riktas intresset även mot de omgivande villkor som verksamheterna lever under. Det gör vi bland annat genom att ta stöd i forskning om aktuella förändringar i styrning av den offentliga sektorn, och kopplar därmed till begrepp som nätverksstyrning samt regionala och interkommunala nätverk. Vi kommer också att analysera resultaten mot bakgrund av det som brukar kallas nyinstitutionell organisationsteori (se t.ex. Grape et al. 2006). I artikelns slut diskuterar vi hur de förändrade formerna för FoU-verksamhet i mer konkreta termer kan tänkas påverka mötet mellan forskning och praktik i socialt arbete. Studien ingår i ett större projekt, finansierat av Vetenskapsrådet, där vi studerar hur man inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg samverkar med aktörer på olika nivåer.

FoU: förväntningar, former och utveckling

Vid sidan om den kritik som riktats mot den etablerade forskningens förmåga att möta kunskapsbehoven i det praktiska sociala arbetet har utvecklingen av FoU-miljöer påskyndats av vad man, i brist på en bättre beteckning, skulle kunna kalla för en "närhetsideologi" eller "närhetsidé". I denna förordas en forskning nära kopplad till praktiken, parallellt med en betoning av värden som problembasering, mångvetenskaplighet och praktisk användbarhet. Begreppet *det dolda universitetet* har lanserats för att åskådliggöra bilden av ett nytt forskningslandskap under

framväxt (Bergström et al. 2000). FoU-idén bärs också av föreställningar om en utökad samverkan mellan forskare och praktiker där ett ömsesidigt utbyte innebär att de senares kunskaper ökar samtidigt som de förra leds mot en mer praktikrelevant forskning. I förlängningen skymtar bilden av en mer flexibel och verksamhetsnära forskning, där graden av kunskapsbaserad (i betydelsen grundad i vetenskap och beprövad erfarenhet) i det praktiska arbetet successivt förstärks (Ekermo 2002).

Med tiden har kanske de mest långtgående och optimistiska förväntningarna när det gäller FoU-verksamhet klingat av, även om de grundläggande argumenten för varför den anses viktig i allt väsentligt kvarstår. Ser vi till den takt i vilken enheter etablerats över landet kan vi också konstatera att det över tid vuxit ut en verksamhet med betydande geografisk spridning med en mer eller mindre stark förankring i flertalet av landets kommuner. Enligt en uppskattning i den senaste nationella kartläggningen på området, från 2006, beräknades den sammanlagda verksamhetsvolymen för all FoU-verksamhet med inriktning mot IFO till omkring 65 miljoner kronor och drygt 70 årsarbetare (Socialstyrelsen 2008). Hur många kommuner som omfattades av verksamheten – vid de 23 FoU-enheter som då identifierades – framgår emellertid inte. Vad kartläggningen ifråga dock visar är att hälften av dem drevs i projektform med avtal som kontinuerligt omprövades, men också att resterande hade ett förhållandevis bräckligt skydd. Tidigare data visar också att omsättningen på området är mycket hög, såtillvida att enheter läggs ned, tillkommer eller byter namn i en betydande takt. Vid en jämförelse mellan två inventeringar av lokala och regionala FoU-enheter, gjorda med fyra års mellanrum, framkommer att endast 57 procent av de som identifierades vid den första studien alltså existerade vid tiden för den senare (Bergström et al. 2000; Möller 2005).

Utvecklingen av FoU-enheter i den kommunala sektorn (dvs. kommuner och landsting) är ingenting som exklusivt etablerats inom socialtjänstområdet eller IFO. Faktum är att merparten vuxit fram inom hälso- och sjukvård och att denna inriktning alltjämt dominerar FoU-landskapet. I en kartläggning avseende 2009 (Kostela & Tydén 2010) framgår att hälso- och sjukvårdsinriktning är ungefär dubbelt så vanligt som inriktning mot IFO. Vidare är många FoU-enheter övergripande i betydelsen att de parallellt omfattar ett flertal verksamhetsområden, exempelvis både socialtjänst och hälso- och sjukvård. Särskilt gäller detta regionalt organiserade FoU-miljöer.

FoU-verksamheter som är knutna till enskilda kommuner kan med andra ord skilja sig åt med avseende på hur säkerställda de är över tid och i vilken utsträckning IFO-frågor utgör en exklusiv inriktning. En effekt av detta är att enheternas organisatoriska inramning har kommit att variera högst påtagligt, liksom hur de finansieras (Socialstyrelsen 2008). Några systematiska kartläggningar av hur arbetet har organiserats över tid föreligger inte, men tidigare forskning på området indikerar att förutvarande dominans av lokalt förankrade och kommunalt drivna enheter successivt har ersatts, eller åtminstone i betydande grad kommit att kompletteras, av verksamheter knutna till regionförbund eller liknande. Emellanåt används begreppen lokal respektive regional FoU-enhet för att skilja de förra från de senare (Ekermo 2000).

År 2008 publicerades utredningen *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren* (SOU 2008:18). Utredningen kan ses som en milstolpe efter tio års diskussioner om evidensbaserat socialt arbete (Bergmark et al. 2011). I förlängningen av detta utredningsarbete tecknades ett antal överenskommelser mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Den första överenskommelsen kom till i början av 2011 och därefter har årliga överenskommelser tecknats fram till 2015. De förändrade maktförhållandena i riksdagen hösten 2014 innebar emellertid neddragningar av resurserna från och med 2015 (Regeringen 2010; Socialdepartementet/SKL 2015; Statskontoret 2014).

Överenskommelserna förutsätter att särskilda, länsvisa, så kallade "regionala stödstrukturer" byggs upp i syfte att verka för en evidensbaserad praktik inom socialtjänsten. Förutom IFO har stödet utgått till äldreomsorg och omsorg om personer med funktionsnedsättningar. Tanken har också varit att förbättra samarbetet mellan kommuner och landsting. De regionala stödstrukturerna kan organisatoriskt, resursmässigt och personellt se ganska olika ut i landet och skiljer sig också mycket åt när det gäller i vilken utsträckning de arbetar med IFO:s kärnområden (traditionellt barn/unga, missbruk och ekonomiskt bistånd). Det handlar om mer eller mindre utvecklade nätverk av personer som sysslar med forskning, FoU-enheter, socialförvaltningar, men också olika sjukvårdsverksamheter. Till det kommer även särskilt anställda utvecklingsledare. Tanken är att dessa stödstrukturer skall bidra till kunskapsutveckling i socialtjänsten men också till att föra forskning och praktik närmare varandra. Sammanlagt har satsningarna varit avsevärda: nära 700 miljoner, där en stor del emellertid avsett uppbyggnad av informationsteknologi (bl.a. så kallad e-hälsa), med jämförelsevis liten relevans för IFO (Statskontoret 2014).

Sett ur ett styrnings- och samverkansperspektiv skapar uppbyggnaden av dessa regionala enheter incitament för att flytta organisatoriska samverkansstrukturer från lokal till regional nivå. Det tidiga statliga etableringsstödet till FoU-verksamheter byggde på att lokala FoU-enheter kunde få del av ekonomiskt stöd, oavsett om de servade en enskild kommun eller ett större antal kommuner i samverkan. I ljuset av diskussioner om en evidensbaserad praktik kom dessa FoU-enheter att få utstå mycket kritik bland annat för att kvaliteten var ojämn och för att de inte var tillräckligt vetenskapligt förankrade (Socialstyrelsen 2002, 2008). Tanken med de regionala stödstrukturerna var att de i högre utsträckning skulle bidra till evidensbaserad kunskapsutveckling.

När det gäller frågan om vilken betydelse FoU-enheterna har eller vilket kunskapsstillskott de bidrar med, finns det inte mycket att hämta från tidigare studier eller utredningar. Det mest ambitiösa i den vägen finner vi i den översyn och kartläggning som genomfördes av Socialstyrelsen (2002) i början av 2000-talet. Där gjordes den samlade bedömningen att FoU-enheterna fungerade bra såtillvida att de arbetade med relevanta projekt, att det fanns ett fokus mot resultatuppföljning, att de utformade intressanta utbildningsprogram och att de flesta erbjöd goda möjligheter för praktiskt verksamma socialarbetare att förkovra sig inom ramen för verksamheten. Slutsatsen var att FoU-verksamheten ansågs viktig för utvecklingen av IFO.

Mot detta formulerades ett antal kritiska punkter. För det första att enheterna endast i mycket begränsad omfattning hade förutsättningar att bidra till en långsiktig kunskapsutveckling av det sociala arbetet; för det andra att det samarbete som fanns med forskare vid universitet och högskolor var mer konsultativt än integrerat och att förhoppningarna om en dynamik i samarbetet med akademien inte infriats; för det tredje att idéer om att engagera klienter/brukare i verksamheten heller inte hade förverkligats. Vid sidan om detta noterade man att FoU-enheterna var sårbara, såväl ekonomiskt som organisatoriskt, samt att det fanns ett visst spänningsförhållande mellan att verka på praktikens villkor och att sträva efter akademisk legitimitet.

FoU i nätverk

Ur ett historiskt perspektiv kan den ovan beskrivna utvecklingen av FoU-verksamheterna inom IFO sägas beskriva ett mönster där de inledningsvis etablerats som verksamhetsspecifika enheter knutna till enstaka kommuner, för att i en första våg byggas upp i samverkan mellan mindre grupper av kommuner, till att under senare år, i en andra våg, organiseras inom ramen för allt vidare sammanslutningar av kommuner inom regionförbund och liknande. Statens roll som pådrivare har under en lång period successivt ökat – från etableringsstödet och KUBAS-projektet, till de medel som tilldelats för att förstärka det evidensbaserade arbetet – och under former som stimulerat samverkan kommunerna emellan. Utvecklingen kan ses som exempel på ett successivt ökat inslag av det som emellanåt kallas ”statlig nätverksstyrning”, det vill säga att staten i ett givet syfte stimulerar och reglerar villkoren för hur nätverk med en viss inriktning skall formera sig (Gossas 2006). Styrmedlen här utgörs primärt av ekonomiska incitament, lagstiftning, normering och målformuleringar. Nätverksstyrningen kan betraktas som ett inslag i en process där den ”starka staten” minskar sitt inflytande och där detaljreglering och central planering får träda tillbaka till förmån för mer eller mindre autonoma nätverk och lokalstyren. Staten bibehåller dock ett avgörande inflytande på verksamheternas inriktning och det hela har beskrivits som en utveckling där ”... den styrande staten har ersatts av en möjliggörande stat där styrningen sker genom att samordning och underlättande för andra mäktiga aktörer i samhället” (Pierre & Peters 2000, s. 12, vår översättning).

Framväxten av regionala och interkommunala nätverk kan i viss utsträckning betraktas som ett led i en nationell decentralisering, men också ett inslag i en global trend där subnationella aktörer i samverkan tilldelas en mer betydelsefull roll (Jessop 2002; Newman 2000). Parallellt beskrivs etableringen av samverkansstrukturer som en del av en utveckling där den legalbyråkratiska modellens ideal och tankemönster ersätts av en ordning där den offentliga sektorns olika delar är inbördes beroende och av nödvändighet måste interagera inom en formaliserad kontext (Borell & Johansson 1998).

I den litteratur som behandlar statlig nätverksstyrning får man emellanåt intrycket att utvecklingen beskriver en irreversibel process där statens roll successivt minskar. Ser vi till vad som hänt på FoU-området så är det svårt att se den bilden bekräftad. Visserligen har institutionaliserade nätverk med självständig handlingskraft byggts upp på området och med styrmedel som, i allt

väsentligt, sammanfaller med dem som karaktäriserar statlig nätverksstyrning. Problemet är att statens finansiella stöd och de organisatoriska krav (regionalisering) som villkorar det är avgörande för de uppkomna enheternas existens. Med utgångspunkt i nyinstitutionell organisationsforskning kan man beskriva detta som tvingande isomorfa processer, dvs. sådana åtgärder från staten som bidrar till att skapa organisatorisk likhet på ett fält (DiMaggio & Powell 1983; se även Grape et al. 2006). Det faktum att tillkomsten av regionala enheter kan ses som ett uttryck för stark statlig styrning behöver emellertid inte betyda att den verksamhet som bedrivs under likartade organisatoriska ramar de facto är densamma. Till det återkommer vi i slutdiskussionen.

Metod och material

Data i artikeln utgörs dels av svar från e-enkäter riktade till socialchefer i landets samtliga kommuner (exklusive storstäder, N=287) och personer i motsvarande positioner vid respektive stadsdelsförvaltning i landets tre storstäder (Stockholm: N=14, Göteborg: N=10, Malmö: N=5); dels av uppgifter som inhämtats direkt från de FoU-verksamheter som utgör föremålet för våra analyser. FoU-verksamheterna, som är 28 till antalet och på olika sätt inbegriper merparten av landets kommuner, har identifierats via sökningar på internet, där en viktig källa har varit FoU-välfärd (www.fouvalfard.se), som är en samarbetsorganisation för FoU-enheter. De svar som avgetts i enkäten till socialcheferna har också kunnat bidra till att identifiera verksamheterna. Fördjupande uppgifter om FoU-enheterna har i huvudsak erhållits via en mindre, e-mailbaserad enkät som riktats till berörda FoU-chefer. Materialet har även kompletterats med uppgifter från respektive verksamhets hemsida.

Materialet utgör en mindre del av den större datamängd som samlas in i forskningsprojektet "Nätverk för förnyelse eller fördjupad byråkratisering? Om samverkan inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg" (VR 2011-2181). Projektet i dess helhet omfattar data insamlade i tre olika led, varav de nämnda enkäterna utgör det första. Dessa har ett huvudsakligt fokus riktat mot den samverkan som IFO är inblandad i. I de frågor som behandlar FoU-verksamhet riktas fokus mot organisations- och samverkansstrukturer, samt vilket värde respondenterna anser att verksamheten har för IFO som helhet. Den externa svarsfrekvensen på socialchefs-enkäten uppgår till 71 procent (n=223)² och de interna svarsfrekvenserna med avseende på den föreliggande artikeln ligger strax över 90 procent.

Studien är en totalundersökning och vare sig de externa eller de interna bortfallen uppvisar någon systematik (vi finner exempelvis inte att svarsbenägenheten samvarierar med att FoU-verksamheterna är mer eller mindre aktiva eller organiserade på något specifikt sätt). De redovisade resultaten kan därmed betraktas som giltiga för samtliga landets kommuner och FoU-enheter vid den tidpunkt då data samlades in (årsskiftet 2013/2014 för socialchefs-enkäterna och hösten 2014 för FoU-enkäterna).

---

2 Svarsfrekvensen i landets kommuner *exklusive* storstäderna uppgår till 70 procent (n=201), medan motsvarande uppgift för storstäderna är 76 procent (n=22; Stockholm: n=10, Göteborg: n=8, Malmö: n=4).

Avslutningsvis: i enlighet med vad som framgått av bakgrundsteckningen ska understrykas att FoU-verksamheterna i hög grad är föränderliga inrättningar med avseende på såväl form som organisatorisk förankring. Frånvaro av etablerad FoU-verksamhet vid tiden för vår datainsamling kan exempelvis innebära att kommunen befinner sig i en transitionsfas mellan två verksamheter, en nyligen nedlagd och en – åtminstone på planeringsstadiet – nystartad. På samma sätt kan en och samma kommun omfattas av flera, helt eller delvis, överlappande FoU-verksamheter.

Resultat

Som framgått har vi sammanlagt identifierat 28 FoU-enheter, som tillsammans täcker i stort sett hela landet. I vilken utsträckning dessa bedrivs som enskilda kommuners angelägenheter eller i samverkan med andra aktörer varierar högst påtagligt. Vi har grupperat verksamheterna i totalt fyra grundkategorier i form av FoU-verksamhet som är: (a) kopplad till en enskild kommun, (b) organiserad i samverkan med ett antal andra kommuner, (c) bedrivna i formaliserat samarbete med högskolor och universitet samt (d) innefattad i ett regionalt samarbete. Av Tabell 1 framgår dels hur de identifierade verksamheterna fördelar sig efter dessa grundkategorier och dels andelen kommuner som återfinns inom ramen för dem. Vi visar också hur stor andel av de respektive verksamheterna inom varje kategori som är permanenta, det vill säga inte bedrivs som tidsbegränsade projekt, samt det genomsnittliga antalet år verksamheterna i de respektive kategorierna har varit aktiva.

Tabell 1. FoU-enheter i Sverige 2014. Antal verksamheter i olika kategorier, andel kommuner inom respektive verksamhetskategori, andel permanenta verksamheter i olika kategorier samt genomsnittligt antal aktiva år.

FoU-kategori	Enheter (n=28)		Permanent enheter (n=28)		Antal aktiva år (n=28)	
	Antal	Kommuner (n=273) Procent	Procent	m (sd)	min	max
a) i enskilda kommuner	3	1	100 ^a	22 (9,2)	14	32
b) i kommunala sammanslutningar	4	11	100	12,8 (3,3)	9	17
c) i formaliserade samarbeten med högskola/universitet	6	21	67 ^b	10,2 (7,1)	1	16
d) i regionala samarbeten	15	67	27 ^c	7,5 (5,7)	0	16

^a En av verksamheterna avvecklas vid årsskiftet 2014/2015.

^b Ytterligare en verksamhet (17%) bedrivs under delvis permanenta former.

^c Ytterligare åtta verksamheter (53%) bedrivs under delvis permanenta former.

Inledningsvis kan man konstatera att det finns en tydlig ojämnhet i fördelningen där mer eller mindre breda samverkansformer klart dominerar över enskilda kommunala arrangemang. Bilden av FoU-enheter som kopplade till en individuell kommun eller ett mindre antal kommuner i sammanslutningar är med andra ord inte särskilt representativ. Istället är det den i sammanhanget geografiskt mest övergripande samverkansformen – den regionala – som är den vanligaste, oavsett om vi ser till antal verksamheter eller den mängd kommuner de inbegriper.

Till den första och tillika minsta kategorin hör FoU-enheter i tre kommuner: Malmö, Stockholm och Umeå. Verksamheterna, vilka samtliga bedrivs i permanent form, har en relativt lång historia och har under åren gått igenom en serie olika omorganisationer. Stockholms FoU-råd har ett i sammanhanget något annorlunda upplägg. Tidigare, från starten 1982 som Stockholms FoU-byrå, bedrev man en förhållandevis omfattande forskningsverksamhet med egna anställda forskningsledare, inriktade på olika delar av socialtjänsten (Angsell 2002). Idag bedrivs verksamheten framförallt genom finansiering av projekt inom staden och uppköp av utvärderingar och liknande från universitet och högskolor. Man har också i mycket hög utsträckning satsat på projekt med inriktning på evidensbaserat socialt arbete. Till forskningsrådet finns knutet den så kallade Socialtjänstakademien som framförallt har en rådgivande funktion och som består av forskare från olika akademiska discipliner, inklusive socialt arbete. FoU-Malmö och UFFE (Utvecklings- och fältforskningsenheten) i Umeå bedriver verksamheter med till synes täta band till de kommuner de tillhör. Kopplingen till praktiken märks exempelvis i det att det förekommer etablerade rutiner för så kallade ”praktikerprojekt” – inslag i den löpande verksamheten där socialtjänstens medarbetare ges möjlighet att bedriva egna forsknings- och utvecklingsprojekt – samt kontinuerlig seminarieverksamhet i relation till enskilda eller flera kommuner. FoU-Malmö startades vid milienieskiftet, medan verksamheten vid UFFE inleddes redan 1994 som ett samarbetsprojekt mellan Umeå universitet och kommunen. Det får ses som ett tecken i tiden att UFFE, 20 år efter att verksamheten startade 1994, när detta skrivs är på väg att gå upp i Region Västerbottens FoU-verksamhet (www.umea.se; www.malmo.se; Stockholms stad 2013).

Elva procent, totalt 30 av landets kommuner, ingår i FoU-enheter i kommunala sammanslutningar. Inom denna kategori återfinns sammanlagt fyra verksamheter, varav merparten – FoU-Nordväst, FoU Nordost och FoU-Södertörn – är lokaliserade i Stockholmsområdet. Den minsta enheten inkluderar fyra och den största elva kommuner. Verksamheterna är genomgående permanentade och i huvudsak kommunalt finansierade. De är därtill att betrakta som jämförelsevis väletablerade. Den äldsta startade sin verksamhet i nuvarande form 1997 och den senast tillkomna 2005. Flera av dem har sina rötter i den första vågen som hänger samman med de ekonomiska satsningar som gjordes från Socialstyrelsens sida med början från 1994 och ett par av dem kom att delta i Socialstyrelsens så kallade KUBAS-satsningar (Socialstyrelsen 2004). De kommunala FoU-sammanslutningarna har etablerade, men inte genom avtal *formaliserade*, samarbeten med närliggande universitet och högskolor.

Till den tredje kategorin räknar vi kommunala FoU-sammanslutningar – totalt sex stycken – som har formaliserade avtal med universitet och högskolor. Merparten av verksamheterna bedrivs i premanent form och medverkande kommuner (totalt 58 till antalet) utgör i samtliga fall centrala finansiärer. De universitet och högskolor som är kopplade till sammanslutningarna skjuter till medel i hälften av fallen. Fyra av de universitets-/högskolestödda FoU-verksamheterna är, med startår under perioden 1998–2000, att betrakta som relativt väletablerade, medan två tillkom så sent som under 2013.

Lejonparten av landets FoU-verksamheter bedrivs dock inom ramen för regionala samarbeten, dvs. den andra expansionsvägen. De samlar 67 procent, totalt 183 (inklusive Malmö, som utöver den egna FoU-verksamheten även ingår i Region Skåne), av landets kommuner. Endast en dryg fjärdedel av dessa FoU-enheter bedrivs i permanent form och många av dem har sina rötter i de senaste satsningarna på regionala stödstrukturer. De flesta regionala samarbeten har länet som bas och ofta ingår FoU-enheter som en del i annat länsvis kommunalt samarbete (som kan innehålla allt från samarbete kring turism till industriell utveckling). I något fall är FoU-samarbetet inom länet uppdelat i mindre delar. Det gäller det till antalet invånare mycket stora Västra Götaland – med bland annat Göteborgs stad – som är indelat i tre geografiska enheter. Här har verksamheter successivt byggts upp i anslutning till tidigare och delvis parallella interkommunala samarbeten, vilket resulterat i den uppdelning som idag är för handen. Det regionala IFO-samarbetet bedrivs ofta i tät samverkan med landstingen och det är inte ovanligt med samfinansiering av verksamheterna (7 av 15 är samfinansierade).

Många av de regionala samarbetena har sin bakgrund i de satsningar som staten i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting gjort på evidensbaserat socialt arbete. Det visar sig i att flera av dem (6 av 15) angivit ett startår från 2010 och framåt. Det finns emellertid verksamheter som har varit aktiva betydligt längre än så. FoU i Väst, som numera ingår som en permanent del i Göteborgsregionens kommunalförbund, har en historia med rötter i 1990-talet. Flertalet regionala samarbetsenheter har också någon typ av samverkan med universitet och högskolor. Samverkan inkluderar allt från forskares deltagande i styrgrupper eller liknande, till att FoU-medarbetare kombinerar sina tjänster med avhandlingsarbeten, vilket exempelvis är fallet vid FoUrum Jönköping (www.regionjonkoping.se).

I Tabell 2 redovisas, med avseende på respektive FoU-kategori, uppgifter om det genomsnittliga antalet kommuner som ingår i verksamheten, antalet heltidstjänster med inriktning mot IFO och heltidstjänster per 100 000 invånare samt antalet publikationer med inriktning mot IFO.

Tabell 2. Antal kommuner, heltidstjänster, anställda per 100 000 invånare och publikationer 2013–2014.

Medelvärden för respektive FoU-kategori.

FoU-kategori	Antal kommuner/ verksamhet			Antal heltidstjänster/ verksamhet			Antal heltidstjänster/ 100 000 invånare			Antal publikationer		
	m (sd)	min	max	m (sd)	min	max	m (sd)	min	max	m (sd)	min	max
a) i enskilda kommuner (n=3)	1 (0)	1	1	0,5 (0,7) ^a	0	1	0,2 (0,2) ^a	0	0,3	4 (2,8) ^d	2	6
b) i kommunala sammanslutningar (n=4)	7,5 (2,9)	4	11	5,4 (3,4)	1	8,1	1,3 (0,6)	0,5	2	6 (5,4)	3	14
c) i formaliserade samarbeten med högskola/universitet (n=6)	10 (5,6)	2	17	2,1 (0,7) ^b	1	2,5	1,1 (0,8) ^b	0,3	2,5	2,8 (2,8)	0	7
d) i regionala samarbeten (n=15)	12,4 (6,5)	5	33	2,3 (1,2) ^c	0	4,7	0,8 (0,5) ^c	0	1,6	3,7 (5,5)	0	20

^a UFFE, som var under aweckling i samband med insamlingen av data, har ej inkommit med uppgifter om antal heltidstjänster (n i denna beräkning är således =2).

^b n nedjusterat till följd av att en verksamhet ej inkommit med uppgifter om antal anställda (n=5).

^c n nedjusterat till följd av att en verksamhet ej inkommit med uppgifter om antal anställda (n=14).

^d FoU-verksamheten i Stockholm, vars publikationer i hög grad publiceras av de verksamheter man uppdrar projekt till, är exkluderade ur beräkningen av genomsnittligt antal publikationer (n i denna beräkning är således =2).

Uppgifterna avseende FoU-enheter i enskilda kommuner (som normalt inräknar Stockholm, Malmö och Umeå) skall läsas med försiktighet då viss information saknas för Stockholms FoU-råd och UFFE. För Stockholms FoU-råd saknas uppgifter om antal publikationer och för UFFE om antal anställda. När det gäller publikationsmängden i Stockholm finns det goda skäl att anta att denna är relativt hög. En stor del av de publikationer som kan knytas till olika FoU-projekt i Stockholm ges dock ut via andra kanaler, exempelvis de universitet/högskolor som utför uppdrag åt FoU-rådet.

När det gäller FoU i kommunala sammanslutningar, som tillsammans täcker av drygt 15 procent (knappt 1,5 miljoner invånare) av befolkningen i landet, kan konstateras att detta är den kategori som, relativt sett, framstår som mest resursstark. Satt i relation till övriga verksamhetsformer servas ett i genomsnitt tämligen litet antal kommuner samtidigt som personaltätheten är förhållandevis hög: det genomsnittliga antalet heltidstjänster per 100 000 invånare uppgår till 1,3. FoU i kommunala sammanslutningar utmärker sig i förhållande till övriga verksamhets kategorier i det att man levererar en större mängd rapporter: den genomsnittliga mängden publikationer under mätperioden uppgår till sex stycken (här skall dock framhållas att spridningen mellan verksamheterna är relativt stor – från som minst tre rapporter till 14 som mest). I ett par av verksamheterna återfinns enbart medlemskommuner i det direkta närområdet, vilket vid sidan om ökade förutsättningar för mer regelbunden samverkan möjligen också ger någorlunda likartade sociodemografiska förhållanden. Andra enheter inrymmer medlemskommuner av uppenbart olikartad karaktär. Det sistnämnda kanske exemplifieras bäst via FoU-Södertörn, som å ena sidan inkluderar Botkyrka och Södertälje, å andra sidan Gotland.

De universitets-/högskolestödda verksamheterna arbetar generellt sett mot ett något större antal kommuner – tio i genomsnitt – och i jämförelse med de kommunala FoU-sammanslutningarna är den genomsnittliga personalbesättningen om 2,1 heltidstjänster något lägre. Skillnaden kan möjligen förklaras av just det faktum att verksamheterna har formaliserade samarbeten med universitet/högskolor. Det är tänkbart att utbytet med akademien innebär en personell avlastning då projekt helt eller delvis bedrivs inom ramen för universitetens reguljära forskningsverksamhet. Detta kan också vara en bidragande orsak till den relativt sett lägre publiceringstakt som kan noteras för de universitets-/högskolestödda verksamheterna. En närmare granskning av data antyder dock att det här finns ett samband med hur länge verksamheterna funnits – de universitets-/högskolestödda verksamheterna utmärker sig i relation till övriga kategorier i det att det här återfinns såväl uppenbart nystartade verksamheter som väletablerade sådana (jämför Tabell 1). Det är endast de äldre universitets-/högskolestödda verksamheterna, som är totalt fyra till antalet, som över huvud taget har lagt fram några publikationer under den aktuella perioden.

De regionala FoU-samarbetena, som geografiskt täcker av drygt halva landets befolkning (omkring 5,4 miljoner invånare) fördelade över drygt 180 kommuner kan beskrivas som disparata i ett flertal avseenden. Av tabellen framgår exempelvis att det föreligger en

omfattande variation i antalet kommuner man inbegriper – från fem (Region Halland) till 33 (Region Skåne). Man har i genomsnitt ett något högre antal anställda än de universitets-/högskolestödda verksamheterna, men satt i relation till befolkningsunderlaget är personaltätheten lägre än de sistnämnda. Vidare framgår att verksamheternas genomsnittliga publiceringstakt om 3,7 rapporter med inriktning mot IFO är lägre än för de etablerade kommunala FoU-sammanslutningarna, men högre än för de universitets-/högskolestödda. Här föreligger dock en betydande variation; i sex av verksamheterna lades inga publikationer över huvud taget fram, medan Region Gävleborg uppger att 20 rapporter publicerats under perioden.

Då kommunernas socialchefer, eller personer i motsvarande funktion vid storstädernas stadsdelsförvaltningar, ombads värdera vilken betydelse FoU-samarbetet hade för IFO-verksamheten framträder en bild av en verksamhet som tillmäts förhållandevis stor betydelse för det praktiska arbetet. På en skala 1–10, där 1 motsvarar "inte alls värdefullt" och 10 "mycket värdefullt", uppgår det genomsnittliga värdet, oberoende av FoU-kategori till 7,17 (n=154). Med reservation för att ett värde av detta slag kan uttrycka såväl förhoppningar som gjorda erfarenheter, framstår ändå socialcheferna som i allt väsentligt positivt inställda och knappast likgiltiga till FoU-verksamheten.

Tabell 3. Grad av betydelse FoU-verksamheter tillmäts för IFO-verksamheten

(1 = inte alls värdefullt; 10 = mycket värdefullt). Medelvärden (sd), min och max. n = 154a.

	Enskild (n=12)	Kommunal sammanslutning (n=23)	Universitetsstödd (n=26)	Regionalt samarbete (n=93)
Medelvärde (sd)	8,17 (1,95)	7,26 (1,96)	7,15 (1,57)	7,03 (2,24)
Min	4	4	4	2
Max	10	10	10	10

^a n är nedjusterat till följd av att ett antal respondenter angivit att man, trots att ett sådant finns, inte medverkar i något FoU-samarbete.

Av tabellen framgår att de genomsnittliga värdena, med de enskilda verksamheterna som något av ett undantag, är relativt likartade för de olika FoU-kategorierna. Den största spridningen kan noteras för de regionala samarbetena och det är också här de i sammanhanget minst uppskattade FoU-verksamheterna återfinns. Bland de särskilt lågt värderade verksamheterna förekommer sådana som också tycks föra en i mångt och mycket anonym tillvaro i regionen: inom ett av de regionala samarbetena uppger mer än hälften av de berörda kommunföreträdarna i enkäten att man – trots att man utgör en formell part i samarbetet – inte medverkar i något FoU-samarbete. Socialcheferna har med andra ord inte märkt att verksamheten finns till.

Ser man till de FoU-samarbeten som skattas högt av socialcheferna är det svårt att finna några mer uppenbara gemensamma drag dem emellan. Till de särskilt uppskattade verksamheterna hör bland annat Region Uppland (m=9,2) och Stockholms FoU-råd (m=8,6). Bland de tänkbara förklaringarna bakom Stockholms FoU-råds status kan dels dess långa tradition, dels det faktum att den i hög grad fungerar som en länk mellan forskningen och det sociala arbetets praktik nämnas. Det sistnämnda visar sig bland annat i att verksamheten löpande utlyser medel för forsknings- och utvecklingsarbeten, vilket leder till kontakter mellan regionens socialtjänst och forskare. Den betydelse som tillmäts Region Uppland kan möjligen förklaras av att verksamheten är uppenbart aktiv, exempelvis på så vis att man ordnar konferenser, har en relativt stor personalstab och regelbundet levererar publikationer med inriktning mot IFO.

Diskussion och sammanfattning

En första sammanfattande iakttagelse är att satsningen på regional samverkan varit framgångsrik i så måtto att i stort sett hela landet, genom den andra vågen av FoU-satsningar på 2010-talet, nu är inkluderat i olika former av FoU-samarbeten inom IFO-området. Att de isomorfa processerna verkat genom att de allra flesta kommuner ingår i FoU-samarbete säger emellertid mycket litet om verksamhetens omfattning, karaktär eller praktikrelevans. Graden av samarbete med universitet och forskare varierar, från verksamheter där universitet eller högskolor är en faktisk del av verksamheten till regioner där forskare tycks fylla en mer informell och i vissa fall perifer roll. Samma typ av variation kan noteras för personella resurser och publiceringar – faktorer som med viss reservation kan beskrivas i termer av in- och output. Verksamheternas allmänna inriktning skiljer sig också mycket åt. Det visar inte minst svaren på en öppen fråga i det formulär som skickades till FoU-enheterna, där vissa betonar forskning och utvärderingsverksamhet som de huvudsakliga arbetsområdena, medan andra framhåller olika former av utbildning. Den bild som framträder är att anläggningsytan mot praktiken varierar påtagligt i det att somliga kommuner i stort sett inte någonsin märker av någon FoU-verksamhet (trots att de formellt är organisatoriskt knutna till en sådan) medan det i andra kommuner är en verksamhet som förefaller väl integrerad i den egna organisationen.

Från ett institutionellt perspektiv brukar man (på ett mycket förenklat sätt) säga att "history matters". Med en sådan utgångspunkt kan det finnas anledning att reflektera över de institutionella spår som de "gamla" FoU-byråerna lämnat i de nya regionala strukturer. Vad betyder till exempel FoU i Västs sätt att arbeta för hur Göteborgsregionens kommunalförbund kommit att arbeta eller vad kommer det Umeå-baserade UFFE att betyda för Region Västerbotten? Historiens betydelse, liksom isomorfa processer av annat slag än tvingande, märks också i till exempel Stockholmsområdet. Stockholms stad har "alltid" haft en egen FoU-byrå, medan kranskommunerna skapat organisatoriskt likartade kommunala sammanlutningar på mönster av varandra, det som brukar betecknas som mimetisk isomorfi i organisationsteori (Di Maggio & Powell 1983).

I socialt arbete finns sedan länge en omfattande debatt om hur man skall se på förhållandet mellan teori och praktik eller snarare hur teori och praktik skall föras närmare varandra. Kring denna fråga finns en inte alltid överblickbar begreppsflora. På engelska använder man emellanåt ord som *research-minded practitioners* eller *practice researchers* för att beteckna de individer som har som särskild uppgift att kunna binda samman forskningen med det praktiska arbetet. Etableringen av FoU, förstått i en mer allmän betydelse, är på motsvarande sätt ett uttryck för en strävan efter att åstadkomma en form av korsbefrukning mellan de bägge fälten. Organisationer skall dels fungera som möteplatser för forskare och praktiker och dels som ett verktyg att föra över kunskap från forskning till praktik. I den förstnämnda meningen eftersträvas ett utbyte där praktiker får lära sig forska (eller i vart fall utvärdera och systematiskt reflektera över den egna verksamheten) medan forskarna ges möjlighet att formulera frågor och presentera resultat som har relevans för den praktiken. Inte sällan beskrivs detta i form av återkopplande processer, lärande organisationer, kunskapsbaserade organisationer eller liknande. Ett huvudspår när det gäller överföringen av kunskaper från forskning till professionella är i dagsläget implementering av evidensbaserad praktik. Här brukar man peka på att de organisatoriska och ledarskapsmässiga förutsättningarna utgör viktiga faktorer för att kunna evidensbasera verksamheter (Gray & Schubert 2013; MacBeath & Austin 2014; Palinkas & Soydan 2012). I vilken grad de nya regionala stödstrukturerna kan ge ett bidrag i den riktningen är å ena sidan en öppen fråga. Å andra sidan – mot bakgrund av de betydande utmaningar en implementering av evidensbaserat socialt arbete innehåller – kan man på goda grunder förvänta sig att regionala FoU-strukturer erbjuder en i ekonomiska och personella termer närmast försumbar resurs i sammanhanget (Bergmark et al. 2011).

Om vi för ett ögonblick anlägger ett mer tillbakablickande perspektiv så var de tidiga FoU-enheterna i våg ett avsedda att fungera som platser där praktiker och forskare kunde mötas för att tillsammans skapa praktikinära forskning. Socialarbetare skulle inom ramarna för sina tjänster få möjlighet att producera rapporter, med vetenskaplig kvalitet, under handledning av forskarutbildad personal, medan forskare skulle ges utrymme att producera verksamhetsnära vetenskap. Ett problem var att avståndet mellan FoU-byråernas och den etablerade vetenskapens publiceringar blev allt för långt. Kvaliteten på den forskning som producerades var inte tillräcklig god, den långsiktighet som krävs för vetenskaplig publicering blev svår leva upp till och därmed blev möjligheterna att producera generaliserbar och i vidare sammanhang giltig kunskap alltför begränsade (Socialstyrelsen 2002, 2008).

I de förändringar vi sett under senare år har dock tankarna på det fruktbara mötet och det ömsesidiga utbytet varit mindre tongivande. I de regionala stödstrukturerna finns mer eller mindre starka FoU-verksamheter med fokus på IFO, men att implementera en evidensbaserad praktik framstår i hög grad som en avgörande uppgift för dessa enheter. Uppdraget har ytterst ålagts verksamheterna av regeringen, men har kommit att administreras och hanteras via SKL efter särskilda överenskommelser mellan dem och regeringen. På så sätt har

åtminstone delar av den direkta styrningen över vilken sorts kunskap som skall användas i det lokala sociala arbetet flyttats från staten (Socialstyrelsen) till regionerna. De vaga, eller om man så vill medvetet otydliga, skrivningarna om verksamheternas innehåll i överenskommelserna mellan staten och SKL skapar emellertid utrymme för lösa kopplingar. Det vill säga att den faktiska verksamheten riskerar att få en svag koppling till de normer och värderingar som trots allt utgör basen i överenskommelserna. Detta faktum ger förutsättningar för lokal anpassning, men kan innebära en uppenbar urvattning av grundtankarna (Denvall & Johansson 2012).

Även om den regionala verksamheten kan, och rimligtvis bör, innehålla möten mellan forskare och praktiker är det ändå något som ytterst kan beskrivas i termer av en top-down strategi, där de regionala strukturerna utnyttjas för att se till att kommunerna arbetar i riktning mot evidensbaserad. En bärande idé med de ursprungliga FoU-byråerna var att socialarbetare och forskare skulle sitta i samma lokaler och vara en del av samma vardagliga verksamhet. Vår slutsats är att de möten som arrangeras av regionerna i dagsläget snarast har karaktären av konferenser, kurser, kortare handledningar och liknande. Top-down strategin har också tagit sig uttryck i att de nya regionala stödstrukturerna i betydligt lägre utsträckning än de traditionella FoU-verksamheterna producerar (forsknings)rapporter.

Som en viktig del av det regionbaserade arbetet framstår även själva nätverksbyggandet – att skapa samverkan dels mellan de ingående kommunerna, dels mellan kommuner och landsting. Detta för att kommuner skall kunna lära av varandra och bättre kunna använda varandras resurser. Dessa nya samverkansformer kan beskrivas i termer av rescaling, eller decentralisering, från central till regional nivå (med avseende på implementering av evidensbaserat arbete), men också som en förflyttning uppåt från kommunal till regional nivå (av huvudmannaskap för FoU-verksamhet och andra gemensamma angelägenheter).

De nya regionala samverkansmodellerna formerar således en vertikal struktur som åtminstone teoretiskt möjliggör implementering av EBP (från regering, via SKL över regionerna ned till kommunerna) parallellt med en horisontell struktur för samverkan mellan de enskilda kommunerna på regional nivå. Av våra data framgår att de regionalt organiserade FoU-verksamheterna präglas av jämförelsevis begränsade resurser, oklar koppling till praktiken samt tidsbegränsade mandat. Vi kan också notera att det under lång tid och i många sammanhang förekommit en motsättning mellan lokalt kommunalt självbestämmande och statlig styrning. Under senare år märks den diskussionen framförallt på skolområdet, men den har hög aktualitet också för det sociala arbetet. När det gäller FoU-verksamheten kanske detta motsägelsefulla budskap blev som mest tydligt under början av 1990-talet när Socialstyrelsen finansierade lokalt utvecklingsarbete via bidrag till FoU samtidigt som man byggde ut potentialen till statlig styrning via CUS och senare IMS.

Vad utvecklingen på sikt kan innebära för den traditionella typen av FoU-verksamhet är svårt att säga, tanken på det goda mötet mellan forskning och praktik har alltså sina till-

skyndare. Oavsett vilken riktning innehållet i FoU-arbetet tar så saknas idag centrala statliga ekonomiska resurser för att starta nya FoU-verksamheter av den traditionella typen. Mot den ovanstående, kanske pessimistiska, tolkningen av de senaste årens förändringar talar att de flesta av de chefer som svarar på enkäten värderar FoU-verksamheten mycket positivt. Samtidigt väcker den mycket blygsamma mängd resurser som avsätts för IFO i de regionala FoU-enheterna frågetecken om vilket substantiellt tillskott av kunskap som över huvud taget är möjligt från detta håll. Mot bakgrund av att merparten av kommunerna idag är kopplade till just sådana enheter framstår det som att FoU-verksamheterna primärt kan ha en symbolisk betydelse, där de nöjda verksamhetsföreträdarna egentligen uttrycker tillfredsställelse över att "vara med på tåget" och markerar att man är positivt inställd till kunskapsproduktion och evidensbaserad, efter en lämplighetslogik där man följer de institutionaliserade spår man förväntas följa (se Pettersson 2008). Noterbart är dock att förhållandevis många av de chefer som besvarat enkäten tycks vara helt omedvetna om det faktum att man ingår i ett regionalt samarbete med FoU-inslag.

Regionalisering från staten ned till regionerna och från kommunerna upp till regionerna är den mycket kraftfulla trend vi kunnat observera. Samtidigt kan vi notera att institutionaliserade strukturer av äldre datum delvis lever kvar, bland annat i form av lokala FoU-enheter. Vi kan inte vara säkra på att regionaliseringstrenden håller i sig. Om så trots allt sker kan möjligheterna för interkommunalt och tvärsektorielt samarbete visserligen öka, men för att detta på något sätt skall kunna komma IFO till del krävs sannolikt en betydligt tydligare prioritering av IFO-frågor inom de regionala strukturerna. Sannolikheten att en sådan kommer till stånd förefaller i dagsläget liten, i synnerhet som den finansiering som tillströmmat genom statens satsning på evidensbaserad av det sociala arbetet börjar sina. Tiden får utvisa i vilken mån de regionala strukturerna kommer att stärkas, i vad mån de idémässigt och verksamhetsmässigt kommer att homogeniseras och vad deras faktiska bidrag kan bli i den eviga frågan om förhållandet mellan teori och praktik i socialt arbete.

Referenser

- Angsell, G. (red.) (2002) *20 år av forskning och utveckling: jubileumsskrift*. Stockholm: Socialtjänstförvaltningen. Forsknings- och utvecklingsenheten.
- Bergmark, A., Bergmark, Å. & Lundström, T. (2011) *Evidensbaserat socialt arbete: teori, kritik, praktik*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Bergström, E., Florén, A., Ternhag, G. & Tydén, T. (2000) *Det dolda universitetet. Framväxten av nya FoU-miljöer utanför universitet och högskolor*. Falun: Dalarnas forskningsråd.
- Borell, K. & Johansson, R. (1998) Den nätverksbaserade förvaltningsmodellen – exemplet Ädel. I: R. Lindqvist (red.) *Organisation och välfärdsstat*. Lund: Studentlitteratur.
- Börjeson, B. (2008) *Förstå socialt arbete*. Stockholm: Liber.
- Denvall, V. & Johansson, K. (2012) Kejsarens nya kläder: implementering av evidensbaserad praktik i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 19 (1): 26–45.
- DiMaggio, P. & Powell, W. W. (1983) The iron cage revisited: Collective rationality and institutional isomorphism in organizational fields. *American Sociological Review*, 48 (2): 147–60.

- Ekermo, M. (2000) *Lika men ändå olika. En empirisk utforskande studie av FoU-enheter inom socialt arbete*. Eskilstuna: Mälardalens högskola.
- Ekermo, M. (2002) *Den mångtydiga FoU-idén: lokala FoU-enheters mening och betydelse*. Akademisk avhandling. Örebro: Örebro Universitet, Institutionen för samhällsvetenskap.
- Gossas, M. (2006) *Kommunal samverkan och statlig nätverksstyrning*. Akademisk avhandling. Stockholm: Institutet för framtidsstudier.
- Grape, O., Blom, B. & Johansson, R. (red.) (2006) *Organisation och omvärld: nyinstitutionell analys av människobehandlande organisationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Gray, M. & Schubert, L. (2013) Knowing what we know about knowledge in social work: The search for a comprehensive model of knowledge production. *International Journal of Social Welfare*, 22 (4): 334–346.
- Jessop, B. (2002) *The Future of the Capitalist State*. Cambridge: Polity Press.
- Kostela, J. & Tjydén, T. (2010) *Forskning och utveckling i kommuner, landsting och regioner*. (Delrapport tre från IKA-projektet). Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting,
- McBeath, B. & Austin, M. J. (2014) The Organizational Context of Research-Minded Practitioners Challenges and Opportunities. *Research on Social Work Practice*, DOI: 10.1177/1049731514536233.
- Meyer, J. W. & Rowan, B. (1977) Institutionalized organizations: Formal structures as myth and ceremony. *American Journal of Sociology*, 83 (2): 340–363.
- Montin, S. & Hedlund, G. (2009) Governance som interaktiv samhällsstyrning – gammalt eller nytt i forskning och politik? I: G. Hedlund & S. Montin (red.) *Governance på svenska*. Stockholm: Santérus förlag.
- Möller, P. (2005) *Forskning och utveckling i kommuner, landsting och regioner* (Delrapport från IKA-projektet). Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- Newman, P. (2000) Changing patterns of regional governance in EU. *Urban Studies*, 37 (5–6): 895–908.
- Näreskog, H. & Olsson, L. (2002) Hur det hela började. I: G. L. Angsell (red.) *20 år av forskning och utveckling. Jubileumsskrift*. Stockholm: FoU-enheten, Socialtjänstförvaltningen
- Palinkas, L. A. & Soydan, H. (2011) New horizons of translational research and research translation in social work. *Research on Social Work Practice*, 22 (1): 85–92.
- Pettersson, O. (2008) Den polisiära lämplighetslogiken – en text angående de normer som genomsyrar polisiärt vardagsarbete. I: K. Jonnergård, E. Funck och M. Wolmesjö (red.) *När den professionella autonomin blir ett problem*. Växjö: Växjö University Press.
- Pierre, J. & Peters. G. B. (2000) *Governance, Politics and the State*. Basingstoke: MacMillan Press.
- Regeringen (2010) *Plattform för arbetet med att utveckla en evidensbaserad praktik i socialtjänsten*. Bilaga till protokoll vid regeringssammanträde 2010-06-17 nr III:8, dnr S2009/4028/ST.
- Socialdepartementet/SKL (2015) *Stöd till en evidensbaserad praktik för god kvalitet inom socialtjänsten: Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting*. Stockholm: Regeringen/SKL
- Socialstyrelsen (2002) *Utvärdering av FoU – En studie av FoU-enheter inriktade på individ- och familjeomsorg*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2004) *För en kunskapsbaserad socialtjänst. Redovisning av ett regeringsuppdrag åren 2001–2003. Slutrapport*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2008) *FoU-enheter med inriktning mot individ- och familjeomsorgen – en uppföljning*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2013) *Mot bättre vetande*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SCU 2008:18. *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren*. Stockholm: Fritzes.
- Statskontoret (2014) *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten. Utvärdering av överenskommelsen mellan regeringen och SKL. Slutrapport*. Stockholm: Statskontoret.
- Stockholms stad (2013) *Forsknings- och utvecklingsplan för 2014, fördelning av resterande FoU medel för 2013*

(<http://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Socialtjanstforvaltningen/Utvecklingsenheten/FoU-verksamhet/>; hämtad 150303).

Stål, R. & Svedberg, L. (red.) (1987) *Det ovissa mötet: om fält och forskning i socialt arbete*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Tydén, T. (2002) Disciplinernas tyranni möter motstånd. Om framväxten av ett nytt forskningslandskap. I: L. Svensson, G. Brulin, P-E. Ellström & Ö. Widegren (red.) *Interaktiv forskning – för utveckling av teori och praktik*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Elektroniska källor

www.fouvalfard.se

www.malmo.se

www.regionjonkoping.se

www.umea.se